

KEUNSTRYK

taal is alles
alles is taal

IN Keunstryk...

Geef je taal je eigen kleur en geur

Verdwaal je samen in het grote verhalenbos

Bruist de ideeënfontein frisse letters in je brein

Geeft buurtonderzoek woorden aan jou en je omgeving

Stuurt een kunstenaar je op verwonderpad

Zijn je moeder- en vaders taal altijd welkom

Is niemand bang voor de flaterval

Volg je de route van nieuwsgierige vragen.

Reis je via digitaal naar non-verbaal, langs muziktaal,

via wartaal naar poëzie

Geeft tijd en ruimte een zee aan taalplezier

Vindt ieder kind een woordenschat

Kan je verhaal nog

alle kanten uit

Wat betsjut it wurkjen oan Keunstryk foar dyn skoalle?

- Brengt goed taalonderwijs en goed cultuuronderwijs op inspirerende wijze samen
- Laat leerlingen taal ontdekken via het creatieve proces van oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, evalueren en presenteren
- Gaat voor de klik met je ik
- Verlaagt de drempel om Fries te leren en te gebruiken en biedt veel taalplezier
- Is altijd verbonden met de eigen leefomgeving
- Is een co-creatie van school, leerkrachten, kunstenaar en taaldeskundige

Leraren over Keunstryk:

'Er zijn echt indrukwekkende gedichten uit voortgekomen. Van sommige kun je haast niet geloven dat ze door vmbo-leerlingen zijn geschreven' (thema creatief schrijven)

'Het meest opvallende was de zelfredzaamheid. De kinderen namen echt de regie. Het was hun verhaal, zelf bedacht, zelf vormgegeven en gemaakt.' (thema volksverhalen)

'Dit is betekenisvol onderwijs. De leerlingen waren betrokken en open over hun verhalen van het hart. Er ontstond veel respect en waardering voor elkaar' (thema filosoferen)

Keunstryk

Wat ûntstiet der ast goed taalûnderwiis en goed kultuerûnderwiis kombinearrest? Dat komst allinne mar oan 'e weet troch it te dwaan. En dat is minder yngewikkeld as dat it klinkt. Keunstryk jout alle yngrediïnten, praktyske ynstruminten en in prosesbegelieder, in keunstner en in taalspesjalist dy't mei dyn skoalle meitinke oer in ûntwerp dat passet by dyn skoalle. De keunstner fiert it ûntwerp mei de leararen út.

Yn in Keunstryk dêr't taal en kultuer byinoar komme, ûntstiet ûnderwiis mei betsjutting, komt (ûnferwachte) talint yn bloei

en fiele leararen en learlingen romte en frijheid om te learen, filosofearjen, fantasearjen, eksperimintearjen, meitsjen en boartsjen. It Keunstryk is der foar it Frysk, meartaligens en kultueredukaasje yn it primêr en fuortset ûnderwiis.

As skoalle kinst kieze út ien fan de trije basisûntwerpen:

- **Kreatyf skriuwen**
- **Filosofearjen**
- **Folksferhalen**

Kinst ek yn gearwurking mei it begeliedingsteam in eigen ûntwerp meitsje.

Wat krijg je wanneer je goed taalonderwijs en goed cultuuronderwijs combineert? De enige manier om daar achter te komen, is door het te doen. En dat is minder ingewikkeld dan het klinkt. Keunstryk levert alle ingrediënten, praktische instrumenten en een procesbegeleider, een kunstenaar en een taalspecialist die met jouw school meedenken over een ontwerp dat past bij de school. De kunstenaar voert jouw ontwerp met de leerkrachten uit.

In een Keunstryk waar taal en cultuur samenkomen, ontstaat betekenisvol onderwijs, komt (onverwacht) talent tot bloei en

ervaren leraren en leerlingen ruimte en vrijheid om te leren, filosoferen, fantaseren, experimenteren, maken en spelen. Het Keunstryk is er voor Fries, meertaligheid en cultuureducatie in primair en voortgezet onderwijs.

Als school kun je kiezen uit een van de drie basisontwerpen:

- **Creatief schrijven**
- **Filosoferen**
- **Volksverhalen**

Je kunt ook samen met het begeleidingsteam een eigen ontwerp maken.

In klik mei dyn ik

Alles is taal en taal is alles. Geen kunst en cultuur zonder taal. Maar andersom zijn kunst en cultuur ook schatten voor taal. Leerlingen die het Fries (her)ontdekken door er als kunstenaar mee bezig te gaan, verrijken hun taalbegrip, hun woordenschat en leren met verbeeldingskracht in klank, beeld, woord of beweging betekenis te geven aan wat zij maken en meemaken; **een klik met je ik**.

Met Keunstryk werkt een school integraal aan onderdelen van het curriculum Frysk. Leerlingen worden zich bewust van de (meer)taalgigheid van hun omgeving en van de betekenis van taal voor hun eigen identiteit. Het creatief omgaan met taal verlaagt de drempel

om Frysk te leren en gebruiken en zorgt vooral voor veel taalplezier. Daarnaast biedt Keunstryk volop mogelijkheden om te differentiëren en doet het een beroep op verschillende leerstijlen.

Leerlingen doorlopen in het Keunstryk de stappen van het creatieve proces: oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, evalueren en presenteren. Dat doen ze binnen een van de drie thema's waaruit een school kan kiezen: creatief schrijven, filosoferen en volksverhalen. Ideeën en inspiratie halen de leerlingen uit hun eigen omgeving. Zo geeft Keunstryk ook vorm en inhoud aan omgevingsonderwijs.

Disciplines

In elk Keunstryk staat één discipline centraal. Je kunt bijvoorbeeld samenwerken met een:

- schrijver
- beeldend kunstenaar
- dichter
- verhalenverteller
- filmmaker of
- theatermaker

Wurkje mei it each op it proses, yn ko-kreaasje

Het creëren van een Keunstryk is altijd een proces, waarin de leerling onderzoekend leert en waarin de betrokken leraren voortdurend samen onderzoeken wat het proces van de leerling vraagt. Het resultaat is de uitkomst van dit proces en staat van tevoren niet vast.

Elk Keunstryk bestaat in grote lijnen uit vier fasen, die in elkaar overlopen:

→ 1. Verkenning

In deze fase brengen school en procesbegeleider de vraag in kaart. Wat is de aanleiding om voor Keunstryk te kiezen? Aan welke taal- en kunstdoelen willen jullie werken en willen jullie met een van de drie bestaande ontwerpen aan de slag of met een eigen ontwerp? Welke kunstdiscipline spreekt het meest aan? Maar ook hoe is de school samengesteld? Hoe taalvaardig zijn de leerlingen en hoeveel van hen spreken thuis Fries? Hoe goed is het Fries van de betrokken leerkrachten? Of

is daar ondersteuning nodig? Belangrijk voor de keuzes die je in de volgende fase gaat maken is ook wat jullie al doen aan Fries en aan cultuureducatie en in welke vorm. En mogelijk kan het Keunstryk aansluiten op thema's of onderwerpen waaraan jullie al werken, ook in andere vakken.

→ 2. Ontwerp

In de ontwerpfase zetten jullie de ideeën en doelen samen met de kunstenaar en taaldeskundige om in een ontwerp. Hierin bepalen jullie hoe jullie het gekozen thema willen invullen. Wat staat er centraal in jullie Keunstryk? Wat vraagt het aan voorbereiding? En wie heeft welke rol in het proces? Wat doet de kunstenaar, wat is de rol van de leerkracht en wat doen de leerlingen zelf? Ook wordt stilgestaan bij de wederzijdse verwachtingen. Hoeveel ruimte wil je in het proces krijgen en bieden?

De ontwerpfase wordt afgerond met een bijeenkomst met de kunstenaar, taaldeskundige en alle betrokken leraren. In deze bijeenkomst stemmen jullie de denk- en werkwijze van het procesgericht werken af.

→ 3. Uitvoering

In de uitvoering werken de leerkrachten samen met de kunstenaar. De kunstenaar begeleidt de leerlingen in hun creatieve proces en neemt de leerkracht hierin mee. Na afloop van elke les bespreekt het team of en hoe het ontwerp werkt en of bijstellen nodig is. Bijvoorbeeld om de expertise van de kunstenaar effectiever te benutten of omdat de leerkracht wil ervaren of hij/zij het proces in de vingers heeft.

→ 4. Presentatie

Elk Keunstryk sluit af met een presentatie. Dit is een wezenlijk onderdeel van het ontwerp. Het thema en de kunstdisciplines waarmee is gewerkt, bepalen de vorm. Dit kan bijvoorbeeld een voorstelling zijn, een expositie of een film.

Keunstryk Kreatyf Skriuwen

In het Keunstryk **Creatief Schrijven** ontdekken leerlingen hoe ze door het volgen van creatieve denkprocessen – verkennen, verbeelden en voelen, helder denken en maken – hun eigen verhaal of gedicht kunnen opbouwen. Nadenken over taal hoort daarbij. Welke woorden gebruik je? En welke taal?

'Meneer de dichter, zou u

mijn gedicht willen

voordragen. Het klinkt zo

mooi als u het doet'

Het Keunstryk creatief schrijven leent zich voor het inzetten van verschillende kunstdisciplines en talige uitwerkingen. Hoe ziet het verhaal eruit als beeld of als verhalenwand? Hoe klinkt een gedicht in een film?

☀ **Inspirerende voorbeelden**

Op basisschool bso De Optimist in Heerenveen bedachten de leerlingen een hele verhalenwand met avonturen van een zebra, het personage dat ze samen bedachten.

De leerlingen van groep 3 en 4 van bso De Steven in Franeker schreven een eigen triolet in hun moedertaal en maakten een film waarin ze de gedichten voordroegen.

Leerlingen van gymnasium Beyers Naudé in Leeuwarden maakten en verbeeldden gedichten over de herdenking van de bevrijding van Fryslân. De kunstwerken werden gepresenteerd als ansichtkaarten.

Leerlingen van de eerste klas gemengd theoretisch van De Marne in Bolsward schreven gedichten voor de jaarlijkse herdenking van Titus Brandsma, drie leerlingen droegen daar hun gedicht voor.

Wat is in fredesdo?

Wêr sit de frede?

Yn de do?

As de wapens stil stean

hearsto syn wjukken slaan

Gedicht van een leerling van het Marne College naar aanleiding van de herdenking van de dood van Titus Brandsma.

Keunstryk Filosofearjen

In het basisonderwijs onderzoeken leerlingen in het Keunstryk **Filosoferen** een onderwerp, plek, verhaal, beeld, gebouw, spreuk of persoon uit de directe omgeving door te spelen, bewegen, maken en te filosoferen. Zij verkennen wat ze belangrijk vinden en vooral ook waarom. Wat verdient een podium? In het voortgezet onderwijs richt het Keunstryk zich op de taal van het hart.

Verandert alles? 'Nee,

want ik verander niet.

Ik blijf mezelf. Jawel, je

groeit en wordt groter.

Nee, want ik blijf toch

mezelf'

Het Keunstryk filosoferen is zowel geschikt voor scholen met veel Friestalige leerlingen als voor scholen met een grote diversiteit aan leerlingen, die thuis geen Fries spreken. Er zijn verschillen-

de routes en invullingen mogelijk. Leerlingen gaan aan de hand van filosofische vragen op zoek naar de woorden of zinnen die zij van waarde vinden in hun omgeving.

'De Fryske sin dy't ik hâl-

de wol is "Ik hâld fan dy"

want it is de lêste sin dy't

ik tsjin myn pake sei'

☀ **Inspirerende voorbeelden**

Leerlingen van groep 3 en 4 van de Kardinaal de Jongschool op Ameland bezochten verschillende plekken op het eiland met verschillende thema's. Op het strand was dit thema bijvoorbeeld 'oneindigheid'.

Leerlingen van SWS de Fierljep- per in Froubuurt onderzochten de directe omgeving, verzamelden verhalen, maakten tekeningen van aarde uit het dorp en filosofeerden over het dorp. De beelden en routes verwerkten ze in een grote kaart van het dorp.

Op het vo gingen leerlingen aan de slag met de taal van hun hart aan de hand van de thema's mijn, jouw en onze taal van het hart en de taal van de toekomst. Op scholen met veel thuistalen werkten leerlingen met technieken uit Deep Democracy en

theatervormen. In scholen met voornamelijk Fries en Nederlandstalige leerlingen werden de leerlingen met challenges uitgedaagd na te denken over de Friese taal, cultuur en identiteit. In elke challenge werd een andere kunstdiscipline ingezet.

Keunstryk **Folksferhalen**

In het Keunstryk **Volksverhalen** gaat het om verhalen uit de leefomgeving van kinderen. Dat kunnen verhalen van nu zijn of van vroeger. Verhalen die verbonden zijn aan een plek of aan een persoon. De leerlingen halen zelf verhalen op. Ze onderzoeken de verhalen en ontdekken waar ze vandaan komen, welke betekenis ze hebben en wat ze vertellen over wie je zelf bent.

In het Keunstryk komen taal, kunst en cultuur samen. Leerlingen leren luisteren naar verhalen en zelf verhalen vertellen, vertalen naar het nu en/of verbeelden. Sommige scholen werken voor dit Keunstryk samen met twee kunstenaars: een schrijver of verhalenverteller en een beeldend kunstenaar.

☀ **Inspirerende voorbeelden**

Leerlingen van De Arke in Burgum gingen met een verhalenverteller op zoek naar verhalen rond feesten, mythes en legenden uit de Friese en andere culturen. Wat zeggen die over vroeger, nu en verschillende culturen?

Leerlingen van de Prins Maurits verkenden drie Friese volksverhalen en haalden verhalen op in hun eigen omgeving. Op een school met 43 nationaliteiten levert dat een rijke oogst op.

Leerlingen van het Sint Ludgerus in Workum doken in winterverhalen. Voorwerpen uit de opgehaalde Friese volks- en familieverhalen werden aan een rode draad door de klas gehangen en vormden de ingrediënten voor een nieuw verhaal.

oe komt dy toer de
krom en sa skee-

Doelen

Aan welke doelen kun je werken in het Keunstryk?

- Leerlingen krijgen ruimte om te spelen/experimenteren met verbeelding en taal
- Leerlingen leren eigen ervaringen, gevoelens en ideeën uit te drukken in artistieke vorm/talen zoals beeldtaal, lichaamstaal, beweging, muziek, gesproken en schriftelijke taal)
- Leerlingen leren artistieke technieken en vaardigheden
- Leerlingen oefenen met taalvaardigheden Fries
- Aandacht voor de betekenis van het Fries voor jezelf en voor anderen
- Aandacht voor de Friese culturele omgeving
- Aandacht voor plezier, beleven en genieten van kunst en taal
- Aandacht voor presenteren en het delen van ervaringen en artistiek werk (in talen zoals beeldtaal, lichaamstaal, bewegen, muziek, gesproken en schriftelijke taal)

Tsien gouden regels...

...voor het ontwerpen en uitvoeren van een succesvol Keunstryk:

- 1. Bedenk waar je samen aan wilt werken, stel één vraag en stel hem zo scherp mogelijk**
- 2. Betrek zoveel mogelijk groepen en collega's**
- 3. Zorg ervoor dat het ontwerp helemaal past bij jullie school**
- 4. Maak met elkaar een plan en stel (proces)doelen**
- 5. Werk altijd samen met een kunstenaar om samen te kunnen denken vanuit de kunstenaarsmindset**
- 6. Werk met een kunstenaar die Fries spreekt**
- 7. Maak concrete afspraken over taak- en rolverdeling; wie doet wat in de uitvoering**
- 8. Maak ruimte om tussentijds verder te ontwerpen en procesgericht te werken**
- 9. Evalueer goed en vier het succes**
- 10. Praat met elkaar over het vervolg, hoe gaan jullie verder met Keunstryk?**

Ook een Keunstryk scheppen?

Neem voor meer informatie of het maken van een afspraak contact op met:

Anja Morsink
E Anja.morsink@nhlstenden.com
T 06 283 037 01
(maandag t/m donderdag)

Of kijk op:
inspirerendmeertaligonderwijs.nl

Je kunt met vragen over Keunstryk ook terecht bij je skoalstiper of cultuurverbinder.

KEUNSTWURK

